

OBITELJ, RANO OTKRIVANJE I PREVENIRANJE POREMEĆAJA U PONAŠANJU DJECE I MLADEŽI

Josipa Bašić

Fakultet za defektologiju, Zagreb

UDK: 376.56/.58:159.923.2-053.2/.6
37.018.1:316.624-053.2/.6

Pregledni rad

Primljeno: 12. 10. 1995.

Na temelju postavke o zadovoljavanju odnosno nezadovoljavanju osnovnih dječjih prava pokušava se teorijski i operacionalno razviti ideja ranog otkrivanja i preveniranja poremećaja u ponašanju djece i mladeži u mikrosustavu obitelji. Misli o tri razine prevencije, kako u mikrosustavu tako i u makrosustavu, određene su na svojoj prvoj razini ulaganjem u kvalitetu življenja koja je najznačajnije izražena kroz edukaciju roditelja. Znanja koja bi, uz određene socijalne vještine, trebalo omogućiti roditeljima odnose se na znanja o djetetu, roditeljskom funkcioniranju, sustavu obitelji i sustavu pomoći. Autorica konstruira model prevencije, shematski prikazan kao trokut, koji je uz tri razine prevencije moguće primijeniti i na obitelj.

1. PROBLEM

Sva djeca rađaju se sa sedam prava:

1. da budu željena,
2. da budu rođena zdrava,
3. da žive u zdravoj okolini,
4. da zadovolje svoje osnovne potrebe,
5. da im je osigurana kontinuirana briga i ljubav,
6. da razviju intelektualne i emocionalne vještine koje će upotrijebiti za vlastita dostignuća i težnje surađujući s drugima,
7. da dobiju potrebnu brigu i tretman (Morgan, 1985).¹

1

The Joint Commission of Mental Health of Children. Crisis in Child Mental Health: Challenge for the 1970's. New York, Harper and Row. U: Morgan, 1985.

Pažljivim iščitavanjem navedenih djetetovih prava nameće se zaključak kako se svih sedam prava nužno ostvaruje ili zadovoljava najprije u obiteljskoj sredini, odnosno uza značajnu odgovornost i kompetentnost roditelja. Taj zaključak, iako neosporno prihvatljiv, zapravo otvara mnoga pitanja kojih odgovori, u suvremenosti u kojoj živimo, dovode do ozbiljne zabrinutosti za razvoj djeteta ili mladog čovjeka – često zakinutog za mnoga od navedenih prava, kako u mikrosredini, kakva je obitelj, ili mezosredini, u kojoj dijete također razvija svoje sposobnosti, vještine, samoga sebe i određuje se prema drugima.

Ideju kojom se ulazi u razradu teme ovoga rada, moguće je operacionalizirati upravo na temeljima sadržaja koji se nalaze u biti svakog od navedenih prava, odnosno općeg sklopa tih prava.

Općenito uzevši, model po kojemu bi trebalo pratiti:

– rano otkrivanje problema koji proizlaze iz nezadovoljavanja ili neostvarivanja dječjih prava te

– preveniranje problema u razvoju dječje osobnosti temeljem postojećih prava, bio bi nužno u razumijevanju gdje smo, kamo treba ići. Gdje smo i kamo treba ići jesu pitanja kojima se zadire u makrosustav društvenog okruženja, unutar kojeg svojom odgovornošću ulazi i obitelj i pomoć obitelji u procesu djetetove socijalizacije. Bronfenbrenner (1979) vjeruje da socijalni kontekst interakcija i iskustava pojedinca određuje stupanj kojima pojedinac može razviti i realizirati svoje sposobnosti i realizirati svoje potencijale i u mentalnom (psihičkom) i u fizičkom smislu, a time i zadovoljiti svoja prava. Njegov sustav, nazvan ekologijom ljudskog razvoja, predstavlja podlogu za sustavno istraživanje interakcija koje postaju vodič za buduća istraživanja vrlo složenog procesa socijalizacije. Osnovu Bronfenbrennerova (1979) modela čine četiri bazične strukture:

- mikrosustav (sustav u kojem dijete živi određeno vrijeme – obitelj, škola, susjedstvo),
- mezosustav (odnos između dvaju ili više mikrosustava – obitelj i škola, obitelj i susjedstvo...)
- egzosustav ("mjesta" u kojima dijete nije aktivan sudionik ali koja utječu na njega
- posao roditelja, školske vlasti... preko mikrosustava)
- makrosustav (društvo, odnosno njegova ideologija u kojoj djeca rastu – a sastoji se od sklopova instrukcija za egzosustav, mezosustav, mikrosustav. Promjene u tom sustavu rezultiraju promjenama drugih sustava).

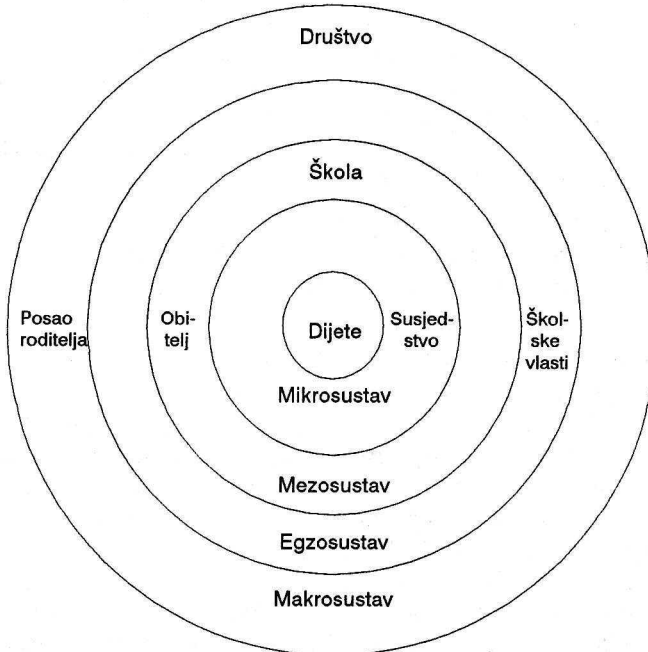
Karakteristike društva kao makrosustava određene su stupnjem razvoja njegove ideologije. U današnjem vremenu te karakteristike određene su u socijalno-gospodarstvenom području velikim promjenama – informatizacijom. Brzina promjena u suvremenom društvu određuje i razvijene socijalne vještine koje je nužno ugraditi u proces socijalizacije djece. Značajke tih vještina određene su:

- znanjem,
- visokotehnoškim vještinama, ali i nužno:
  - sposobnošću prilagodbe,

- prihvaćanjem odgovornosti,
- suradnjom s drugima,
- sposobnošću rješavanja problema – sukoba (Berns, 1985).

Shema 1

Ekologija ljudskog razvoja

Navedeno usmjerava našu pažnju na stanje u kojem promjene u makrosustavu ne rezultiraju dovoljno u promjenama drugih sustava, posebno mikrosustava, pa tako i obitelji. K tome, promjene koje se i događaju izazovu krize i nesnalaženja, jer prateći sustavi, društvene institucije, ne prate na odgovarajući način nastale promjene. U svim tim promjenama najviše se mijenja čovjek. Kakav je to čovjek koji živi u skladu s tim promjenama dovoljno humano? Prema Satir (1972), to ljudsko biće je osoba koja razumije, cijeni i razvija svoje tijelo, osoba koja je stvarna i poštena prema sebi i drugima, osoba koja je spremna riskirati, biti kreativna, posjedovati i manifestirati kompetenciju, promijeniti se kada situacija to traži i ona koja nalazi način da se prilagodi nečemu novom i drugačijem, zadržavajući ono staro i korisno, a odbacujući nekorisno. Drukčije rečeno, to je fizički zdrava, mentalno svjesna, osjećajno zaigrana, autentična, kreativna, produktivna osoba, koja stoji na vlastitim nogama, koja duboko voli, djelotvorno se bori, jednako je nježna i oštra i zna razliku između toga i zato se djelotvorno zalaže da postigne svoje ciljeve. Ovako opisana osoba, nosilac razvoja jednog društva, njegov svojevrsan proizvod, raste i razvija se u "tvornici" zvanoj obitelji, uronjenoj u makrosustav. Mi odrasli oni smo koji "stvaramo" ljude. Kakve? Koliko blizu prethodnom opisu? Osloncem na tu ideju otvara se problem ranog otkrivanja poremećaja u ponašanju djece u socijalnom okruženju obitelji, odnosno

ranog otkrivanja onih indikatora koji se na početku ovog rada nazivaju dječjim pravima.

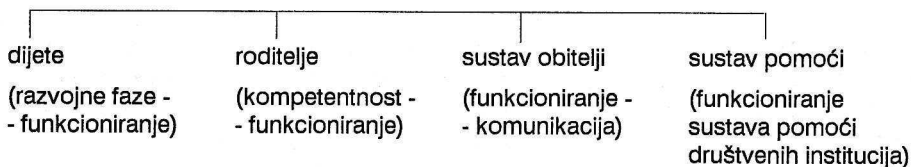
2. PRAVA DJETETA I RANO OTKRIVANJE PROBLEMA U ODRASTANJU I PONAŠANJU

Prije spomenuta prava djeteta, kao što je evidentno jesu i prava opisana u Konvenciji o pravima djeteta, a u ovom slučaju dana su u ime zaštite mentalnog zdravlja djece, pa tako i ranog otkrivanja emocionalnih smetnji i poremećaja u ponašanju djece i mladeži, za koja se zalažu stručnjaci različitih profila udruženih u različite komisije. Promoviranje mentalnog zdravlja djece, zdravog psihičkog razvoja djece moguće je na tri razine kroz:

- zaobilaženje stresnih događaja za dijete,
- djelovanje u područjima stresa koji nije zaobiđen (situacije rizika),
- identificiranje i tretman djece i mladeži u koje su prisutni problemi (Wolff, 1983).

Na koju je od navedenih razina moguće smjestiti dječja prava? Kada se radi o željenosti, zdravlju, zdravoj okolini, zadovoljavanju osnovnih potreba (i psihičkih i fizičkih), kontinuiranoj brizi i ljubavi, razvoju intelektualnih, emocionalnih i socijalnih vještina djece, radi se o prvoj razini. Pretpostavlja se da se na taj način cijepi protiv stresa, odnosno protiv neuravnoteženog razvoja – i time zaobilazi moguće probleme. Pravo djece na potrebnu brigu i tretman asocira na drugu odnosno treću razinu prevencije, dakle na odmjerenu i adekvatnu pomoć, jer djeca rastu u rizičnim okolnostima koje nisu zaobiđene ili su identificirane i zahtijevaju pravovremeni i odgovarajući tretman. Ako ostanemo na razmatranju obitelji – jer to je cilj ovog rada – u kontekstu ranog otkrivanja emocionalnih poremećaja i poremećaja u ponašanju sa svrhom zaobilaženja "opasnosti", prva karika u lancu određena je prije svega znanjem, znanjem nosilac kojega jesu roditelji – obitelj. O kakvom se znanju radi?

O znanjima i vještinama koje se odnose na:

Od kojih znanja krenuti? Je li uopće moguće odrediti put? Prilično teško! Radi se o zatvorenom krugu koji, ako ga otvorimo možda nećemo biti u stanju zatvoriti ukoliko ne djelujemo na cijeli krug. To drugim riječima znači da znanje o samo jednom segmentu navedenog kruga ne rješava dovoljno kontekst preveniranja poremećaja u ponašanju djece i mladeži u kontekstu obitelji.

Znati malo ili mnogo o djetetovim razvojnim fazama da bismo kao roditelj bili u stanju evidentirati odstupanja, vjerojatno nije dovoljno ukoliko nemamo znanja o tome kako mi sami možemo djelovati, odnosno kakvu pomoć tražiti i od koga je tražiti. Isto tako nije dovoljno ako nismo svjesni koliko vlastitim udjelom odnosno procesom događanja u obitelji doprinosimo razvoju smetnji. Pa i ako svjesno, kao roditelji, to ne želimo, pospješujemo smetnje, fiksiramo ih i tako imamo malo koristi samo od prepoznavanja simptoma. O kojim je znanjima dakle riječ? O svim tim znanjima istodobno. Velik zahtjev za obitelj, ali razumljiv stoga što je složenost funkcioniranja u suvremenim kretanjima prisutna. Velik zahtjev i stoga što se obitelj (bračni partneri – roditelji) ne pripremaju za uloge u koje svjesno ulaze. Svi ulazimo u obitelj sa svojim specifičnim potencijalima i svojim specifičnim obrascem funkcija, svojim genetskim, kulturnim i socijalnim naslijeđem. Kako se radi o najmanje dva odrasla člana o čijem suodnosu ovisi ton i ozračje u obitelji, način na koji obitelj djeluje, njihova potreba za zajedničkim traženjem rješenja, usvajanjem socijalnih vještina, rezultat će konstruktivnim procesima unutar obitelji. Pri tome valja jasno naglasiti kako i drukčije obiteljsko iskustvo, u kojem kvaliteta suodnosa nije na zavidnoj visini, nije rezultat tih namjera roditelja ili pomanjkanja potrebe da se učini najbolje, nego se najčešće radi o nedovoljnom ili neadekvatnom znanju (Jull, 1995). Čini se dakle da je znanje ključni element.

"Kako da se sjetimo svog neznanja koje je potrebno za rast, kad se stalno služimo svojim znanjem?" (Thorea)

U ovoj izjavi nalazi se možda i osnovni problem roditeljstva koji se često izražava rečenicom "ja sam bio odgajan, pratio sam svoje roditelje, imam roditeljski instinkt, ja znam što je najbolje za moje dijete, ja znam..." Stvarno roditelj zna. Znanja koja ima najčešće su znanja koja se iskustvom prenose, koja su imala prošle generacije roditelja. Je li to danas dosta? Ne. Ljudi nisu rođeni roditelji. Roditeljstvo se uči, ali više nego usputnim učenjem.

Pomoću spoznaje vrsnog obiteljskog terapeuta kao što je V.Satir (1972) može se zaključiti o četiri aspekta obiteljskog života zbog kojih obitelji dolaze po pomoć. Neizravno preko tih aspekata moguće je zaključivati o potrebi ulaganja u ona znanja koja su potrebna za funkcioniranje tih aspekata života obitelji/roditelja i djece. To su:

- vlastita vrijednost koju imaju članovi obitelji (osjećaji i ideje koje netko ima o sebi, a može biti visoka ili niska, pozitivna ili negativna),
- komunikacija (način na koji ljudi jedni drugima, osim prijenosa informacija, daju i značenje) – pravila (koja ljudi koriste, a reguliraju osjećaje, ponašanja, što zajedno stvara sustav obitelji),
- način na koji se ljudi odnose prema drugim ljudima i institucijama izvan obitelji – povezanost s društvom.

Promatrani aspekti omogućuju da se naglase neka znanja i vještine kojima se rješavaju obiteljski problemi.

Znanja i vještine koje spadaju u obiteljsku/roditeljsku kompetentnost omogućuju i osjećaj roditeljske vrijednosti. Znanja, a još više vještine komuniciranja u obitelji s naglaskom na izravnost, čistoću, specifičnost, iskrenost i poštenje, jesu važne karike u lancu ranog otkrivanja, ali i preveniranja problema. Učenje o pravilima koja strukturiraju odnose dovodi nas do fleksibilnosti strukture, strukture koju je moguće mijenjati putem dogovora, a ne rigidno – podržavati je i onda kada se vidi da ne daje rezultate. Zatvorenost obitelji u svoje zidove, odraz je straha od društvene patologije koju na taj način nije moguće zaobići. Patologija je vjerojatnija ukoliko kao obitelj nemamo odnos otvorenosti prema društvu i nadu za rješavanje obiteljskih problema uz pomoć društvenih institucija.

Knjigom koje je naslov "Zadovoljstvo je živjeti s mojim djetetom", D. Gossen (1993), obrađujući se roditeljima, pita ih: Želite li to reći? Je li to moguće? Ako želite – naučite *kako!* Roditeljstvo se uči. Njen prijedlog roditeljima za učenje *kako* jest:

- razumijevanje dječjih potreba (i fizioloških i psiholoških)
- razvijanje novih izbora ponašanja i djece i roditelja
- kreiranje više zabave s djetetom
- učenje rješavanja sukoba.

Orijentacija na znanje i vještine u prostoru roditeljstva – educiranje roditelja – ideja je čije je vrijeme došlo. Ipak, nijedan se korak ne može preskočiti – priznati neznanje često je prvi korak u izobrazbi.

Sadat (prema: Covey, 1994) u svojoj autobiografiji kaže: "Moje razmišljanje o životu i ljudskoj prirodi u tom izoliranom prostoru naučilo me da onaj tko ne može promijeniti svoje razmišljanje nikad neće moći promijeniti stvarnost, pa stoga nikad neće napredovati". U prilog podizanju kompetentnosti u području roditeljstva, Emerson (prema: Covey, 1994) navodi kako ono što upravo činimo postaje lakše – ne zato što bi se priroda posla promijenila, nego zato što je naša sposobnost porasla. Ideja o kojoj je riječ – edukacija roditelja – temelji se na misli prema kojoj – ako nešto ne posjedujem, ne znam mogu li to doista dati. Zaista se postavlja pitanje – može li se očekivati od roditelja više nego što danas daju, ako se ne ulaže u znanje i vještine umjetnosti vođenja i socijalizacije djece? Ulaganjem u roditelje ulažemo u dijete – djecu, budućnost. Što ulažemo u djecu? Čemu treba podučiti djecu? Ne radi se o učenju činjenica koje treba znati, a nalaze se izvan dječjeg svijeta, nego se misli na učenje činjenica unutar njih samih (djece), znači njihovog funkcioniranja (Bašić, predgovor Sullo, 1995). Što bi to roditelji trebali naučiti djecu, a važno je za njihovo funkcioniranje, za "nošenje" sa stresovima, hodanje po stvarnosti:

- kako se realizira samopoštovanje,
- kako se dolazi do jasnog razmišljanja,
- kako se rješavaju problemi/sukobi,
- kako se stvaraju uspješne veze,
- kako prepoznati tjelesne signale,
- kako zadovoljavati svoje psihološke potrebe.

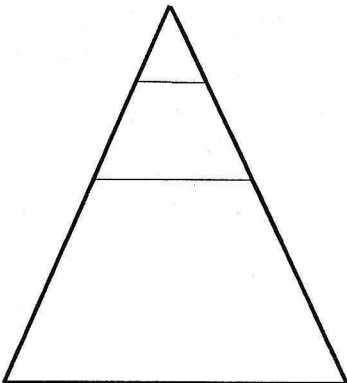
Zajednička i učenju djece i edukaciji roditelja jest ideja prema kojoj je obiteljski dom učionica – obostrana: nastavni plan se sastoji od pozitivnih stavova i životnih vještina. Cilj je stvaranje domaćeg ozračja u kojem će djeca ojačati.

3. KAKO DO PREVENCIJE POREMEĆAJA U PONAŠANJU DJECE I MLADEŽI UNUTAR OBITELJSKOG SUSTAVA?

U jednom svom radu V. Skalar (1995: 58) razmišlja ovako:

- ako želimo da obitelji funkcioniraju tako da "rađaju" zdrave, uravnotežene, za život osposobljene potomke,
- ako želimo djelovati preventivno u smislu sprečavanja duševnih bolesti, duševnih poremećaja, bolesti ovisnosti i depresije,
- ako želimo spriječiti žarišta socijalnog zla, žarišta koje producira individualnu psihopatologiju i socijalnu patologiju,
- ako želimo spriječiti da sadašnje krize u brojnim obiteljima ne prerastu u stalne krize,
- ako želimo stvarno u svim obiteljima poboljšati kvalitetu življenja...

Takav početak dobar je uvod u operacionaliziranje ideja sustavnog postavljanja prevencije poremećaja u ponašanju djece i mladeži u prostor makrosustava – potpomazući mikrosustav obitelji (vidi Shemu 1). Duže bavljenje ovom materijom i na teorijskoj i na praktičnoj – operacionalnoj razini, proučavanje i stručne i znanstvene literature autoricu ovog rada dovodi do konstrukcije modela koji je praktično moguće prikazati shematski kroz trokut (piramidu)² na kojemu su prikazane tri razine prevencije:

3. razina: tercijarna prevencija – ulaganje u specifične tretmane – obuhvat "bolesnih"

2. razina: sekundarna prevencija – ulaganje u specifične programe-akcije – obuhvat rizičnih populacija

1. razina: primarna prevencija – ulaganje u kvalitetu življenja – ulaganje u ljude (djecu, mladež, odrasle) – ulaganje u mentalno zdravlje – ulaganje u odrastanje – ulaganje u roditeljstvo obuhvaća "zdrave" – davanje onih programa-akcija koji će unaprijediti "zdravlje"

²

Trokut ili piramida stoga što predstavlja stabilnu viziju u čijoj se bazi nalaze osnovna ulaganja u ukupnost kvalitete življenja stanovništva – obitelji, a u gornjim redovima djeluje se specifičnim ulaganjima za rizične obitelji i djecu.

Prva razina primarne prevencije – ulaganje u kvalitetu življenja, ulaganje u zdravlje, s aspekta participiranja obitelji – jest ulaganje u prije elaborirana znanja i vještine koje pomažu u funkcioniranju obitelji kao sustava putem:

- komunikacijskih procesa
- ponosa
- samopouzdanja
- zabave
- osjećaja
- odlučivanja
- vrijednosti (u što obitelj vjeruje)
- pravila
- strane izmjene ciklusa obitelji (snalaženja)
- promjena
- slobode
- bezuvjetne ljubavi...

2. funkcioniranja obitelji kao roditeljskog sustava putem edukacija za roditelje kroz:

- predavanja za roditelje
- radionice za odgovorno roditeljstvo
- škole za roditelje
- udruge roditelja
- pokret roditelja
- TV i radioemisije za roditelje
- knjige i tisak za roditelje
- savjetovalište za roditelje

Zamisli makrosustav za potrebe primarne prevencije, koja u stvarnosti i jest prava prevencija, jer sve ostalo je reagiranje na manifestirana odstupanja, poremećaje, bolesti i sl., razmjerno je jednostavno. Posjeduju ga bogatije Zapadne zemlje, ali operacionalizirati ga, odnosno staviti ga u funkciju mnogo je teže. Samo radi usmjeravanja razmišljanja u tom pravcu moguće je ustvrditi kako postoji potreba sustavnijeg promišljanja "politike" prema institucijama koje pomažu obitelji – roditeljima, odnosno koje pomažu uspostaviti samopomoć same obitelji – roditelja. Ipak, koncepti ozbiljnije preventivne politike prema obitelji nailaze na malo potpore i u drugim zemljama. Unatoč nedovoljne potpore od strane različitih vlada ili glavnih institucija (ministarstava), postoje mnogi programi koji podržavaju ulaganje u obiteljski život, koji se i razvijaju i evaluiraju (Eastman, 1989). Dva su osnovna pravca na kojima se temelji briga za obitelj (Eastman, 1989):

1. davanje obitelji / roditeljima priliku da razviju vještine, stavove i resurse koji karakteriziraju odgovorno, kvalitetno i učinkovito roditeljstvo – edukacija za obiteljski život (predbračne edukacije, edukacije za uspješno roditeljstvo).

2. institucionalna briga za obiteljski život koji se podupire prije svega prepoznavanjem potreba i statusa obitelji, čineći ih snažnijima i onima koji će učinkovitije funkcionirati (zdravlje – majka i dijete, ministarstvo za obitelj...)

Obiteljski terapeuti vjeruju da kompetentne obitelji bez obzira na njihove vrijednosti ritualne ili druge kulturne jedinstvenosti, imaju više sličnosti nego razlika od obitelji koje slabije funkcioniraju ili su u nekoj uobičajenoj krizi. Dvije sličnosti značajne za kompetentne obitelji jesu:

- kooperativan tim roditelja i
- dobra komunikacija u obitelji.

I kooperativnost i dobra komunikacija se uče (Lasswell i Lasswell, 1982).

4. UMJESTO ZAKLJUČKA

Imajući u vidu da je 1994. godina bila godina obitelji, 1995. godina žene, stoljeće na izmaku proglašeno je "stoljećem djeteta", a položaj djeteta, koje je središte ljubavi i svih drugih pozitivnih ljudskih odnosa, pod znakom je pitanja, jer postaje središtem zanemarivanja i zlostavljanja svih vrsta te svih drugih oblika neljudskog odnosa (Soisson, 1990). Čini se razumnim prihvatiti ideju ulaganja u obitelj i kvalitetno roditeljstvo. Pri tome se valja pitati:

- Što roditelj želi?
- Što radi, kako se ponaša da postigne / ostvari to što želi?
- Je li to što radi kvalitetno, učinkovito, odgovorno, pomaže li mu to da dobije to što želi?
- Ako jest, kome – djetetu ili roditelju, obojici?
- Ako nije – što treba činiti?
- Učiti?

Kakve mu mogućnosti u tom smislu nudi makrosustav – društvo?

Ostaje za razmišljanje – treba li nam jasna državna opredijeljenost i provodljivost programa primarne, sekundarne i tercijarne prevencije, posebno u području obiteljskog i roditeljskog sustava funkcioniranja, od državne do lokalne razine.

Na kraju, zamislimo se nad misli: "Svojoj djeci možemo dati samo dva trajna naslijeđa – jedno su korijeni, a drugo krila" (Hodding Carter, prema Lasswell i Lasswell, 1982). Što su to korijeni, a što krila? Ovaj rad predstavlja tek pokušaj otvaranja "vrata" za sustavnije postavljanje i rješavanje obiteljskog pitanja i prevencije poremećaja u ponašanju djece i mladeži.

LITERATURA

Berns, R. M. (1985), *Child, Family, Community*. New York, Holt, Rinehart and Winston.

Bronfenbrenner, U. (1979), *The Ecology of Human Development*. Cambridge, Mass: Harvard University Press.

Covey, R. S. (1994), *Sedam navika uspješnih ljudi*. Zagreb, Mladinska knjiga.

Eastman, M. (1989), *Family the Vital Factor*. Dollins Dove. A Division of Harper Collins Publishers – Australia.

- Gossen, D. (1993), *My Child is a Pleasure to Live with*. Saskatoon, Chelsom Consultants.
- Lasswell, M., Lasswell, E. L. (1982) *Marrige and the Family*. D.C. Heath and Company Lexinton.
- Morgan, R. S. (1985), *Children in Crises. A Team Aproach in the School*. London and Philadelphia, Taylor and Francis.
- Satir, V. (1972), *Peoplemaking*. Palo Alto. Science and behavior books, inc.
- Schwebel, R. (1995), *Reći ne nije dovoljno*. Zagreb, Sys Print.
- Skalar, V. (1995), Delo s ekonomsko in socialno ogroženimi družinami. U: *Pedagoško obrazovanje roditelja*. Rijeka, Međunarodni znanstveni kolokvij, Pedagoški fakultet u Rijeci, Odsjek za pedagogiju. 57-67.
- Soisson, R. (1990), *Social Ecology and the Context of Care*. FICE, Zurich, 129-144.
- Sullo, R. (1995), *Učite ih da budu sretni*, Zagreb. Alinea.
- Wolff, S. (1983), *Children under Stress*. Penguin Books.

FAMILY, EARLY DISCOVERY AND PREVENTION OF BEHAVIOUR DISORDERS IN CHILDREN AND YOUTH

Josipa Bašić

Faculty of Defectology, Zagreb

Based on the (un) fulfilment of children's rights, there has been a theory and practice of developing ideas of early discovery and prevention of children's and youth's disorders in the family micro-system. Thoughts about three steps of prevention, both in the micro-system and macrosystem are determined on their first level by investing in quality life, which is very much established by parents' education. Knowledge that should be, along with social skills, given to parents is the knowledge about a child, about parent functioning, the family system and helping system. The author constructs the prevention model, in the form of a triangle, that is, with three steps of prevention, that can be applied to the micro and macrosystems especially to the family or parents.

DIE FAMILIE, FRÜHERKENNUNG UND VERHÜTUNG VON VERHALTENSTÖRUNGEN BEI KINDERN UND JUGENDLICHEN

Josipa Bašić

Fakultät der Defektologie, Zagreb

Ausgehend vom Grundsatz der Verwirklichung bzw. Nicht-Verwirklichung der Grundrechte von Kindern versucht die Verfasserin, theoretisch und operationell die Idee der Früherkennung und Verhütung von Verhaltensstörungen bei Kindern und Jugendlichen im Mikrosystem der Familie auszuarbeiten. Gedanken zu Vorbeugungsmaßnahmen auf drei Ebenen, sowohl im Mikro- als auch im Makrosystem, werden determiniert durch eine die erste Ebene verkörpernde Investierung in die Lebensqualität, welche am prägnantesten durch die Eduzierung von Eltern zum Ausdruck kommt. Kenntnisse, die man, neben bestimmten sozialen Fähigkeiten, den Eltern vermitteln müßte, beziehen sich auf das Kind, die Funktion der Eltern, die Struktur der Familie und das System von Hilfeleistungen. Die Verfasserin konstruiert sodann ein schematisch in der Form eines Dreiecks dargestelltes Vorbeugungsmodell, das Maßnahmen auf drei Ebenen vorsieht und als solches auch auf die Familie angewandt werden kann.